

Förenklad självdeklaration

Av kammarrättsfiskalen Nils Dexe och kammarrättsassessorn Per-Erik Nistér

Inledning

Riksdagen antog i juni utan ändring regeringens förslag till förenklad självdeklaration (prop. 1984/85:180, SkU 60, rskr 375, SFS 1985:405—413). De nya reglerna innebär att en enklare deklaration skall införas för huvuddelen av alla löntagare och pensionärer fr o m inkomståret 1986, d v s vid 1987 års taxering.

Till grund för propositionen ligger skatteförenklingskommitténs betänkande (SOU 1984:21) Förenklad självdeklaration, som vid remissbehandlingen i sina huvuddelar bemöttes mycket positivt. Lagförslagen har granskats av lagrådet.

Vid riksdagsbehandlingen konstaterade skatteutskottet med tillfredsställelse att regeringen lagt fram ett förslag som innebär ett starkt förenklat deklara-tions- och taxeringsförfarande för en betydande majoritet av landets löntagare och pensionärer. Utskottet anförde vidare att ett förenklat deklara-tions- och taxeringsförfarande har hög angelägenhetsgrad sett såväl ur de skattskyldigas som skattemyndigheternas synvinkel.

Vid utformningen av de nya reglerna har det gällt att tillgodose två delvis motstridiga krav, å ena sidan att deklarationen skall vara enkel att hantera både för de skattskyldiga och myndigheter och å andra sidan att deklarationen skall kunna användas av så många skattskyldiga som möjligt.

Det har från psykologisk synpunkt ansetts viktigt att den nya blanketten ges en utformning som klart visar förenklingen. Den blankett som skall användas förutsätts därför bli tväsidig. Det innebär att bara de vanligaste före-teelserna kan rymmas på blanketten.

En förutsättning för förenklingen är att de vanliga avdragen i inkomstslaget tjänst kan hanteras på ett enkelt sätt. Det går nämligen inte att i den förenkla-de deklarationen ha med mer än ett mycket begränsat antal avdrag av den typ som förutsätter att avdragsrätten prövas i varje enskilt fall på grundval av uppgifter som redovisas i deklarationen. Avsikten är nämligen att deklaratio-nerna i princip inte skall granskas manuellt. Förenklingsreformen bygger där-för i stor utsträckning på schablonavdrag och i vissa speciella fall på en slopad avdragsrätt.

Det är närmast ofrånkomligt att en förenklingsreform innehåller vissa schablonregler och att den gynnar vissa skattskyldiga och är mindre förmånlig för andra. Förenklingsreformen har emellertid ansetts nödvändig för att komma till rätta med vårt nuvarande krångliga system och skapa förutsättningar för en bättre kontroll av skattskyldiga med invecklade inkomstförhållanden.

I det följande görs först en översiktlig redovisning av innebörden i det nya deklarationsförfarandet. Därefter kommer en utförligare genomgång av den nya regleringen under huvudrubrikerna Materiella beskattningsregler, Förfaranderegler samt Genomförande och effekter.

Vad innebär det nya systemet?

Systemet innebär att skattskyldiga med enkla inkomst- och förmögenhetsförhållanden får använda en starkt förenklad deklarationsblankett. Den skattskyldige behöver i den förenklade deklARATIONEN endast redovisa sådana uppgifter som skattemyndigheterna inte redan har kännedom om. Beträffande övriga uppgifter, d v s sådana som framgår av kontrolluppgifter från tredje man (arbetsgivare m fl) eller annars finns tillgängliga i skattemyndigheternas register, t ex uppgifter om fastighetsinnehav, har han bara att intyga uppgifternas riktighet.

Systemet bygger alltså på den grundläggande förutsättningen att den skattskyldige och skattemyndigheterna i stor utsträckning har tillgång till samma information. I fråga om tjänsteintäkterna skall arbetsgivare m fl uppgiftslämnare skicka likalydande kontrolluppgifter till den enskilde och skattemyndigheterna. I den förenklade deklARATIONEN behöver den skattskyldige bara försäkra att hans inkomster överensstämmer med de kontrolluppgifter han fått. Beträffande övriga uppgifter i myndigheternas register kommer förtryckning att ske av fastighetsuppgifter — taxeringsvärde och intäcksberäkning — och sambeskattningsförhållanden. Förtryckningen fungerar som kontrolluppgift beträffande dessa förhållanden.

Övriga för taxeringen nödvändiga uppgifter lämnas som tilläggsuppgifter. Dessa kan avse inkomster som den skattskyldige inte fått kontrolluppgifter på eller underlag för avdragsyrkanden som skattemyndigheterna inte kan ha kännedom om på annat sätt.

Taxeringarna utförs maskinellt med ledning av kontrolluppgifter och den information som registreras från deklarationsblanketten. Maskinella kontroller av olika slag genomförs i samband härmed. Ett mindre antal deklARATIONER kommer att granskas manuellt, främst till följd av att de maskinella kontrollmomenten givit utslag om eventuella felaktigheter. Men också därför att det getts möjligheter att åtminstone tills vidare yrka avdrag av bedömningskaraktär, vilket fallet är beträffande avdrag för nedsatt skatteförmåga på grund av sjukdomskostnader.

Den som använder den förenklade deklarationsblanketten får i juni ett

meddelande om vilka uppgifter skattemyndigheterna lagt till grund för taxeringen samt uppgift om taxerad inkomst och om skatten. Den skattskyldige har således goda möjligheter att begära omprövning under återstoden av taxeringsperioden om han anser att taxeringen blivit fel.

Vem får lämna förenklad deklaration?

Den förenklade deklarationen skall vara enkel för deklaranterna att fylla i och lätt för myndigheterna att hantera och granska. De företeelser som kan omfattas av den förenklade deklara-tionsredovisningen bör inte inbjuda till kontroll annat än i undantagsfall. Utredningar och skriftväxling skall således i möjligaste mån undvikas. Företeelser som regelmässigt leder till meningsskiljaktigheter angående tolkning eller tillämpning mellan deklaran-ten och skattemyndigheterna omfattas inte av systemet. Samtidigt har det varit en strävan att få med så många som möjligt i systemet. Avvägningen har utfallit på följande sätt.

Inkomstslagen tjänst, kapital och annan fastighet (villaschablonen) är mycket vanligt förekommande. Det förenklade deklarationssystemet omfattar därför inkomst av tjänst, inkomst av kapital, inkomst av schablonbeskattad annan fastighet, smärre aktievinster och vissa allmänna avdrag. Det är också möjligt att beakta underlag för skattereduktioner samt förmögenhet.

Men det är inte alla som har inkomster av angivet slag som får lämna förenklad deklaration. Vissa begränsningar finns. Den viktigaste är att man i inkomstslaget tjänst får lämna sådan deklaration bara om man nöjer sig med schablonavdraget, som samtidigt höjs till 3 000 kr. De deklaranter som yrkar avdrag för sina intäkters förvärvande med högre belopp får lämna en fullständig deklaration. Detta innebär att skattskyldiga som yrkar avdrag för resor till och från arbetet med egen bil, som erfarenhetsmässigt utgör en frekvent tvistefråga vid taxeringen, eller andra avdrag med betydande belopp inte kan använda den förenklade redovisningsmetoden.

Inkomstslag m m som är typiska för näringsidkare kan ingå i den förenklade redovisningen. Därför skall skattskyldiga som redovisar

- inkomst av rörelse
- inkomst av jordbruksfastighet
- inkomst av konventionellt beskattad annan fastighet
- inkomst från utlandet (inkomst av kapital)
- förlustavdrag

även i fortsättningen lämna fullständig deklara-tionsredovisning. Detsamma gäller för näringsidkarens make/maka.

Företagsledare och delägare i fåmansföretag som drivs i aktiebolagsform och närstående till dem måste också lämna fullständig deklaration.

Materiella beskattningsregler

För att den förenklade deklarationen skall omfatta den stora majoriteten löntagare och pensionärer krävs som nämnts vissa schabloniseringar och andra förenklingar av de materiella beskattningsreglerna så att dessa grupper inte behöver redovisa smärre avdragsyrkanden.

Inkomst av tjänst

Avdragen från anställningsinkomster är f n indelade i tre grupper, nämligen kostnader i samband med tjänsteresor (ökade levnadskostnader och resekostnader), kostnader för resor mellan bostad och arbetsplats (arbetsresor) samt övriga kostnader. För de två förstnämnda grupperna medges avdrag med belopp som motsvarar de faktiska kostnaderna med den begränsningen att kostnaderna för arbetsresorna är avdragsgilla bara till den del de överstiger 1 000 kr. För övriga kostnader medges avdrag antingen enligt schablon med 1 000 kr eller för de faktiska kostnaderna om dessa är högre.

Skatteförenklingskommitténs förslag innebar att avdragsbegränsningen på 1 000 kr bibehölls men att eventuella överskjutande arbetsresekostnader ingick bland de kostnader som omfattades av det till 2 000 kr höjda schablonavdraget. Vid remissbehandlingen utsattes detta förslag för viss kritik främst på grund av att det var svårt att förstå. I propositionen beaktades kritiken och av förenklings-skäl slopades reseavdragsbegränsningen. Genom att begränsningsregeln slopas blir det enklare och naturligare att ha ett gemensamt schablonavdrag för arbetsresekostnaderna och övriga kostnader. Det bör i sammanhanget påpekas att begränsningsregeln slopas också i förvärvskällornas rörelse och jordbruksfastighet.

De nya reglerna innebär att det nu blir två avdragsgrupper, nämligen kostnader för tjänsteresor resp. övriga resekostnader. Arbetsresekostnaderna förs sålunda till övriga kostnader samtidigt som avdragsbegränsningen för de första 1 000 kr för resekostnader avskaffas. Avdrag inom gruppen övriga kostnader medges liksom f n med verkliga kostnader eller med ett schablonavdrag. Väljer man alternativet med ett schablonavdrag för övriga kostnader får man avdrag med 3 000 kr, dock högst 10 % av intäkterna. Alla som har större avdrag än 3 000 kr får göra avdrag fullt ut utan några begränsningar men måste då deklarerat fullständigt.

Avdragsrätten under inkomst av tjänst ändras i ytterligare två avseenden. För det första slopas det schablonavdrag på 100 kr, som f n medges den som har andra inkomster än arbetsinkomster, t ex pensioner och livräntor. Avdraget anses inte längre fylla någon funktion. För det andra flyttas avdragsrätten för räntor till inkomstslaget kapital. Detta motiveras främst av att man om möjligt bör undvika att urholka värdet av schablonavdraget. Men det är också så att det i en del fall kan vara svårt att avgöra till vilket inkomstslag räntorna hör och många skattskyldiga torde redan i dag redovisa de ifrågavarande rän-

torna — t ex ränta på studielån och på lån till flyttningskostnader — under inkomst av kapital. En överflyttning innebär därför också en förenkling av reglerna.

Inkomst av kapital

Det s k *sparavdraget*, som är 800 kr för ensamstående och 1 600 kr för sambeskattade gemensamt, individualiseras och höjs till 1 600 kr. Individualiseringen innebär att make inte får tillgodoräkna sig andra makens outnyttjade avdrag. Granskningsarbetet underlättas väsentligt genom individualiseringen. I fråga om förutsättningarna för att få lämna förenklad deklaration behandlas nämligen makarna i regel individuellt. Det kan således inträffa att den ene maken lämnar fullständig deklaration medan den andre avger förenklad deklaration. I ett system med individuella avdrag kommer tillgång till de båda sambeskattades deklarationer inte att vara nödvändig.

I förenklings syfte görs vidare den ändringen att avdrag för *förvaltningskostnader* endast medges fysisk person till den del de överstiger 1 000 kr. Till förvaltningskostnader hör bl a kostnad för bankfack och arvode till banks notariatavdelning.

Uppgiften om *ö-skatteräntan* är f n maskinellt ifylld på deklarationsblanketten. Trots det orsakar den många fel genom att de skattskyldiga glömmer att föra över det förtryckta beloppet till redovisningen i inkomstslaget kapital. Räntan på överskjutande preliminär skatt görs nu skattefri. För att förhindra ett skattebortfall halveras räntesatsen till motsvarande halva diskontot. För överskjutande skatt som överstiger 20 000 kr blir dock räntesatsen en fjärdedel av diskontot. Det administrativa bestyret för granskningspersonalen förenklas väsentligt. Systemet leder också till en förenkling för den skattskyldige i fråga om redovisningen. Förenklingseffekten blir störst beträffande fullständiga deklarationer men även i fråga om förenklade deklarationer blir vinster stora. Även för ADB-systemet innebär ändringen en viss avlastning, eftersom uppgifterna inte behöver registreras.

Tillfällig förvärvsverksamhet

För att få med löntagare med små vinster på aktieförsäljningar i det förenklade deklarationsförfarandet införs ett nytt avdrag på 1 000 kr. Detta får utnyttjas mot vinster vid försäljning av aktier som innehafts mindre än två år. Det nuvarande avdraget vid försäljning av äldre aktier, som är på 3 000 kr för såväl ensamstående som makar gemensamt, omvandlas till ett individualiserat avdrag på 2 000 kr. Genom dessa åtgärder har beräknats att ytterligare 200 000—300 000 skattskyldiga kan omfattas av den förenklade deklarationsystemet.

Allmänna avdrag m m

Avdrag för underhåll av icke hemmavarande barn

Den nuvarande förutsättningen för avdrag för underhåll av icke hemmavarande barn att den skattskyldige styrker sitt yrkande med intyg eller annat skriftligt bevis som skall fogas till självdeklarationen slopas. I fortsättningen bör det alltså vara tillräckligt att den skattskyldige i deklarationen anger avdragsbeloppet samt barnets namn och personnummer. På samma sätt som gäller för de flesta andra avdragsyrkanden måste han dock på begäran styrka sin avdragsrätt.

Kommittén föreslog här att avdragsrätten helt skulle avvecklas. Detta avvisades alltså. Men departementschefen ansåg att det fanns såväl praktiska som principiella skäl som talade för en avveckling. Han fann det emellertid inte lämpligt att slopa avdraget förrän det klarlagts hur man utanför beskattningssystemet bör utforma stödet till ensamföräldrarna. Frågan om ett slopande fick tas upp i samband med familjepolitiska överväganden.

Avdrag för nedsatt skatteförmåga samt skattereduktion

De nuvarande reglerna om avdrag för nedsatt skatteförmåga behålls i allt väsentligt. Endast en mindre ändring görs och den avser avdraget för folkpensionärer i de fall då pension utgått under endast en del av året. Den förenklingen görs att man i fortsättningen inte skall räkna om sådan pension till helt år, d v s vad den skulle ha uppgått till om den utgått under hela året. Man skall i stället bara beakta faktisk utbetald pension. Avdrag kan därför förekomma om den utbetalda pensionen uppgått till minst 6 000 kr eller minst en femtedel av den sammanräknade inkomsten.

Vad gäller avdraget på grund av sjukdom m m, som inte ändras, kan noteras att departementschefen var av samma uppfattning som kommittén och i stort sett samtliga remissinstanser, nämligen att avdragsrätten bör avskaffas. En slopad avdragsrätt förutsätter emellertid åtgärder utanför beskattningssystemet så att de aktuella personernas behov av stöd kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. I propositionen förutskickas att chefen för socialdepartementet — efter det att en kartläggning av de olika stödformer som sjuka i dag får del av har genomförts — skall överväga vilka åtgärder som behövs för att den nuvarande skattelindringen skall kunna avskaffas.

Någon ändring företas inte heller i reglerna om skattereduktion. Kommittén föreslog här att skattereduktionen för den som har hemmama och för den som är ensamstående med hemmavarande barn skulle slopas.

Pensionsgrundande inkomst

Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst skall avdrag göras för kost-

nader som arbetstagaren haft i anställningen i den mån kostnaderna minskade med erhållen kostnadsersättning överstiger 3 000 kr. Beloppsgränsen är för närvarande 1 000 kr. Ändringen hänger samman med att schablonavdraget i tjänst skall utgöra 3 000 kr.

Förfaranderegler

Deklarationsskyldigheten

Allmänna begränsningar i deklarationsskyldigheten

Det nya deklarationssystemet är inte förenat med några förändringar med avseende på vem som är deklarationsskyldig. Däremot ges lättnader i fråga om vad som måste redovisas i deklARATIONEN. På två undantag när gäller lättnaderna endast dem som lämnar en förenklad självdeklaration. De två fall där den nuvarande redovisningsskyldigheten begränsas generellt, dvs oberoende av huruvida allmän eller förenklad självdeklaration lämnas, rör intäkter i form av resekostnadsersättningar och intäkter från aktieförsäljningar. Den närliggande frågan om ett förenklat redovisningsförfarande beträffande trakamentsersättningar avser man ta upp i höst i samband med behandlingen av trakamentsbeskattningssakkunnigas förslag.

När det gäller kostnadsersättningar införs sålunda nu nya regler bara såvitt gäller resekostnader. Ersättningar för resa i tjänsten inom riket med allmänna kommunikationsmedel eller taxi som motsvarar gjorda utlägg behöver inte tas upp i kontrolluppgift och därmed inte heller i mottagarens deklARATION. Redovisning får vidare underlåtas av kostnadsersättningar för tjänsteresa med egen bil om den sammanlagda ersättningen under ett år uppgår till högst 1 000 kr.

Lättnaderna rörande redovisning av aktieförsäljningar hänger ihop med att det införs ett avdrag på 1 000 kr vid försäljning av korttidsaktier och att det nuvarande avdraget på 3 000 kr för äldre aktier omvandlas till ett individuellt avdrag på 2 000 kr. Redovisning av aktieförsäljningar får underlåtas om bruttoförsäljningssumman understiger visst belopp. Detta är för korttidsaktier 1 000 kr och för äldre aktier 6 600 kr.

Förutsättningar för att få avge en förenklad självdeklaration

För att en förenklad självdeklaration skall få lämnas måste den skattskyldiges beskattningsförhållanden vara av det enklare slaget. Förutsättningarna knyter an främst till vilken sorts inkomst och vilka avdrag som är aktuella. Av betydelse är även bl a bosättnings- och samtaxeringsförhållandena.

Vad avser de olika inkomstslagen gäller att förenklad självdeklaration inte får lämnas av den som skall redovisa inkomst av jordbruksfastighet, konventionellt beskattad annan fastighet, rörelse eller tillfällig förvärvsverksamhet.

Samma sak gäller den som yrkar förlustavdrag. I fråga om realisationsvinst på grund av avyttring av aktier bör noteras att avyttringar där försäljningsvärdet uppgår till mindre belopp inte behöver redovisas och alltså inte förhindrar att en förenklad självdeklaration används.

De enda inkomstslagen som får tas upp i en förenklad deklaration är sålunda tjänst, kapital och annan fastighet såvitt gäller schablonbeskattad sådan. Till dessa inkomstslag kopplas ytterligare förutsättningar.

För inkomst av tjänst gäller att alla kontanta intäkter utom utlandsinkomster omfattas. Villkoret att det måste röra sig om kontanta förmåner föranleds av att kontrolluppgifterna, som utgör en hörnpelare i det nya förfarandet, i dag inte anger värdet av de naturaförmåner som utgått utan endast förekomsten av dessa. Beskattningsfrågan av förmåner övervägs emellertid inom förmånsbeskattningskommittén och riksskatteverket. I avvaktan på resultatet av det arbetet ansågs att uppgiftsskyldigheten inte borde utvidgas och därmed också att den som uppbär förmåner i annat än pengar inte får använda den förenklade blanketten. Avdrag i förvärvskällan får bara förekomma med schablonavdraget om högst 3 000 kr.

Inkomsten av annan fastighet får avse högst två schablonbeskattade fastigheter. Dessa skall vidare ha innehafts hela beskattningsåret. Avdrag, t ex för räntekostnader eller tomträttsavgäld, får yrkas utan några inskränkningar.

Inom inkomstslaget kapital får redovisningen av intäkter avse ränta på bankmedel, obligationer eller utdelning på svenska aktier eller på andelar i svenska aktiefonder eller ekonomiska föreningar. Vidare får medlem i bostadsförening redovisa intäkt i form av värde av bostad under förutsättning att bostaden inte har avyttrats under beskattningsåret. Skattskyldiga som haft andra intäkter av kapital än som nu nämnts måste deklarerat fullständigt, t ex de som haft intäkt av fastighet i utlandet eller av utomlands självständigt bedriven rörelse. Kostnadsavdrag får göras endast för skuldränta. Att avdrag inte får göras för förvaltningskostnader torde inte i någon större utsträckning påverka antalet skattskyldiga som får lämna förenklad självdeklaration eftersom avdrag skall få medges bara till den del kostnaderna överstiger 1 000 kr. Extra avdraget (sparavdraget) i förvärvskällan skall tillgodoföras utan att den skattskyldige yrkar det.

Utöver de avdrag som hänför sig till visst inkomstslag får i den förenklade självdeklarationen bara tas upp vissa allmänna avdrag, nämligen avdrag för underskott i förvärvskälla, för underhåll av icke hemmavarande barn och för avgift för pensionsförsäkring. Dessutom får tas upp extra avdrag för nedsett skatteförmåga, om det gäller avdrag därför att folkpension utgått eller avdrag på grund av sjukdom m m.

Tillämpningsområdet för den förenklade självdeklarationen begränsas ytterligare något för att inte få med bl a vissa uppgifter som förutsätter särskilda granskningsrutiner.

- Både den skattskyldige själv och, om samtaxering skall ske, hans make måste ha varit bosatta här hela beskattningsåret.
- Han får inte under beskattningsåret varit skyldig att betala sjömansskatt eller haft inkomster från utlandet eller där innehaft förmögenhet.
- Han får inte vara företagsledare eller delägare i fåmansföretag eller vara närstående till sådan företagsledare.
- Skall han samtaxeras, får den andra personen inte vara skyldig att lämna uppgift om inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet eller av konventionellt beskattad annan fastighet.
- Han får inte vara skyldig att redovisa räntetillägg för räntefria lån.

Däremot är det — till skillnad från vad kommittén föreslog — inget hinder att förmögenhetsskatt skall påföras, att uppgift enligt lagen om avdrags- och uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar skall redovisas eller att kompletterande upplysningar i övrigt lämnas.

De här beskrivna förutsättningarna för att en förenklad självdeklaration skall få lämnas har tagits in i 24 § 2 och 3 mom. taxeringslagen. Om den deklareringskyldige lämnar en sådan deklareration trots att de föreskrivna förutsättningarna inte är uppfyllda bör det normala förfarandet vara att han anmanas att avge en allmän självdeklaration. Det har emellertid genom bestämmelser i 66 b § andra stycket taxeringslagen öppnats möjligheter för taxeringsmyndigheterna att godta en lämnad förenklad självdeklaration trots att den skattskyldige genom den egentligen inte har fullgjort sin deklareringskyldighet. Därmed bör taxeringsmyndigheterna kunna underlåta att infordra en allmän självdeklaration om förutsättningarna för en förenklad sådan brister i endast mindre avseenden. Bestämmelserna har utformats så att det är möjligt att ta hänsyn till omständigheterna i det speciella fallet. Den begränsningen har dock införts att en förenklad självdeklaration inte får godtas om den skattskyldige skall lämna uppgift om jordbruksfastighet, konventionellt beskattad annan fastighet eller rörelse.

Redovisningen i den förenklade självdeklarationen

Den skattskyldiges uppgiftslämnade i den förenklade självdeklarationen begränsas kraftigt. Avsikten är att taxeringen så långt möjligt skall grundas på den kannedom om den skattskyldiges förhållanden som taxeringsmyndigheterna fått från annat håll, särskilt genom kontrolluppgifter.

Uppgifter om utbetald kontantlön som framgår av de kontrolluppgifter som den skattskyldige fått behöver inte redovisas. Det är tillräckligt att han anger att inkomsten stämmer överens med de erhållna kontrolluppgifterna. Har han inte fått korrekta uppgifter från arbetsgivaren måste han självfallet lämna uppgifter om de rätta förhållandena. Detta måste också göras i fråga

om inkomster beträffande vilka det inte föreligger någon skyldighet att utan anmaning lämna kontrolluppgifter, exempelvis periodiskt understöd.

Schablonavdraget under inkomst av tjänst om högst 3 000 kr skall tillgodoföras utan yrkande. Någon uppgift behöver inte heller lämnas om vissa andra avdrag. Detta gäller sparavdraget under inkomst av kapital, det s k procentavdraget enligt 45 § kommunalskattelagen, avdraget för underskott i förvärvskälla och avdraget för nedsatt skatteförmåga till folkpensionärer. Även skattereduktionen för den som är ensamstående med hemmavarande barn skall medges utan att den skattskyldige lämnar någon uppgift i deklarationen i just den delen. Denna reduktion skall nämligen medges med ledning av de för mantalsskrivningen antecknade folkbokföringsuppgifterna.

Kapitalintäkterna skall redovisas fullt ut de två första åren. Men från 1989 års taxering befrias den skattskyldige från att redovisa intäkter som framgår av de kontrolluppgifter han fått. Ordningen kommer då att motsvara den som redan från början skall gälla i fråga om inkomster av tjänst. Även därefter måste den skattskyldige själv redovisa intäkter beträffande vilka kontrolluppgiftsskyldighet saknas, t ex aktieutdelningar från bolag som inte är med i Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag, s k kupongbolag. Avdrag för skuldränta måste redovisas särskilt.

Skuldräntor under inkomst av annan fastighet har den skattskyldige att själv yrka avdrag för. Samma sak gäller beträffande avdrag för pensionsförsäkringspremier, för underhållsbidrag till icke hemmavarande barn och för nedsatt skatteförmåga på grund av sjukdomskostnader.

När det gäller utformningen av den skattskyldiges uppgiftsskyldighet i övrigt har såvitt rör inkomsttaxeringen slagits fast att den skattskyldige ansvarar för att den förenklade blanketten har tillförts för taxeringen erforderliga uppgifter. De flesta av dessa förutsätts ha förtryckts på blanketten. Det är emellertid riksskatteverket som skall besluta i vilken utsträckning detta skall ske. I propositionen uttalas att förtryckningen bör kunna omfatta identifikations- och civilståndsuppgifter och uppgifter om fastighetsinnehav. Förtryckningen av fastighetsuppgifter bör kunna avse åtminstone de uppgifter som behövs för beräkningen av intäkten och garantibeloppet och för fastställandet av underlaget för statlig fastighetsskatt. Vad gäller extra avdrag enligt 25 § 3 mom. andra stycket kommunalskattelagen avses att den skattskyldige själv skall föra fram yrkande om detta, vilket bör kunna ske genom en kryssmarkering eller liknande. Eftersom den skattskyldige ansvarar för att de förtryckta uppgifterna är riktiga måste han rätta eventuellt felaktiga sådana. Det är tillåtet att ange de rätta förhållandena i den förtryckta blanketten även om det av praktiska skäl kan vara lämpligt att i stället använda en icke förtryckt blankett.

Lättnader införs också beträffande förmögenhetsredovisningen. I den förenklade deklarationen behöver sålunda detaljredovisning göras endast om *till-*

gångarna uppgår för ensamstående skattskyldig till minst 90 000 kr och för gifta till minst 180 000 kr för makarna gemensamt. Utgångspunkten har här varit de belopp som gäller vid prövningen av avdrag för nedsatt skatteförmåga för folkpensionärer.

Kontrolluppgiftsskyldighet

I det nya systemet utökas skyldigheten att lämna kontrolluppgifter. Bl a skall det åligga banker och andra kreditinstitut att lämna uppgifter i fråga om räntor som betalas ut till eller på annat sätt tillgodoförs borgenärer. Uppgiftsskyldigheten gäller också värdepapperscentralen och förening som mottagit pengar för förräntning. En sådan skyldighet gör det möjligt att förenkla redovisningen och kontrollen av intäkterna i inkomstslaget kapital. Någon uppgiftsskyldighet föreligger dock inte i de fall bank, hypoteksinstitut, försäkringsanstalt, aktiebolag eller förening som tilldelats organisationsnummer är borgenär.

Den uppgiftsskyldige skall lämna en kontrolluppgift för varje borgenär som fått ränta gottskriven eller till vilken ränta utbetalats. Förutom räntan skall kontrolluppgiften uppta även borgenärens fordran på den uppgiftsskyldige vid årets slut. Förfarandet genomförs i två steg. De två första åren behöver uppgift lämnas bara om räntan uppgår till minst 500 kr. För att underlätta genomförandet undantas konton som inte knutits till ett person- eller organisationsnummer och som öppnats före den 1 januari 1985, om räntan på kontot uppgår till mindre än 1 000 kr. I ett andra steg, fr o m 1989 års taxering, tas 500 kr-gränsen bort och undantaget för ej personnummersatta konton begränsas till att gälla konton med ränta som inte uppgår till 100 kr. Ränta på skattsparkonto liksom ränta i allemanssparandet undantas från uppgiftslämnandet.

Om ett konto innehas av mer än en kontohavare skall ränta och kapital på kontot fördelas lika mellan kontohavarna om dessa inte meddelat banken att fördelning skall ske efter annan grund. Detta är nödvändigt för att undvika en särskild redovisning av räntebeloppen i den förenklade deklarationen.

Uppgiftsskyldigheten utvidgas vidare till att omfatta aktieinnehavet för fysiska personer vid årets utgång. Det innebär att värdepapperscentralen och svenska förvaltare förutom den uppgift om utdelning som de lämnar idag även skall specificera fysiska personers aktieinnehav. Värdet på aktierna skall dock inte uppges i kontrolluppgiften

Besluts- och underrättelseförfarandet

Den bärande principen i det förenklade deklarationssystemet att deklarationen endast skall ta upp förhållanden som inte på annat sätt är tillgängliga vid taxeringen fullföljs med ändringar i besluts- och underrättelseförfarandet. Bl a får taxeringsbeslut — utan hinder av förvaltningslagens regler — medde-

las utan att den skattskyldige först underrättas av skattemyndigheterna om innehållet i de kontrolluppgifter som myndigheterna fått.

Beslutsförfarandet är emellertid inte reglerat i alla delar. I likhet med vad som annars gäller är avsikten att vissa frågor skall regleras i taxeringsförordningen, vilket ännu inte kommit till stånd. Taxeringsförordningen torde komma att behandla bl a frågan om hur taxeringsnämnden skall få tillgång till de uppgifter som utöver deklarationens är av betydelse vid beslutsfattandet. Enligt propositionen kan detta ske genom att det upprättas en särskild förteckning, som kan kallas taxeringsbeslutsförteckning, där de erforderliga, kompletterande uppgifterna anges. Förteckningen bör enligt departementschefens uppfattning även utgöra formellt beslutsdokument genom att nämndens ordförande undertecknar denna. Taxeringsförordningen torde komma att ge svar också på frågan om hur det fullständiga taxeringsunderlaget beträffande en viss skattskyldig skall bevaras för att vid behov kunna tas fram vid senare års taxeringar. Departementschefen aviserar att den kompletta taxeringsinformationen bör kunna läggas in i ett särskilt register som bör benämnas taxeringsuppgiftsregistret och utgöras av ett system med mikrofiche.

Huvuddragen i underrättelseförfarandet har lagreglerats. För att den som lämnar en förenklad självdeklaration skall få full klarhet i vad som legat till grund för hans taxering skall han i princip före utgången av juni under taxeringsåret få ett särskilt meddelande om taxeringen, ett *taxeringsmeddelande*. Detta bör enligt propositionen innehålla bl a följande uppgifter.

- Den skattskyldiges namn, adress, personnummer och mantalsskrivningsförhållanden,
- civilstånd, hemmavarande barn och, om samtaxering sker med en annan person, personnummer för denne,
- en specifikation av intäkter enligt kontrolluppgifter,
- medgivna avdrag,
- inkomst alternativt underskott i fråga om varje inkomstslag,
- en sammanställning av taxeringarna samt
- erlagd preliminär skatt, beräknad slutlig skatt och beräknad överskjutande eller kvarstående skatt.

Avsikten är som nämnts att taxeringsmeddelandena skall skickas ut i juni så att alla berörda skattskyldiga tillställs dem ungefär samtidigt. Är det påkallat av särskilda skäl, får ett taxeringsmeddelande utfärdas senare. Med detta avses främst fall där den förenklade självdeklarationen har kommit in så sent att den annars gällande tidsfristen inte räcker till. Meddelandet skall utfärdas av den lokala skattemyndigheten.

Rättelse av felaktiga taxeringsbeslut

Om den skattskyldige har övertaxerats på grund av att för hög inkomst angetts i kontrolluppgift föreligger enligt nuvarande regler extraordinär besvär-

rätt endast om den skattskyldige uppfyller i 100 § taxeringslagen angivna väsentlighets-, ursäktlighets- och nyhetskriterier. Det förenklade deklARATIONSSYSTEMET — där taxeringen normalt kommer att bestämmas med ledning av kontrolluppgifter utan någon avstämning mellan dessa och deklarerade uppgifter — och särskilt de fall då en felaktig taxering orsakats av annan än den skattskyldige, t ex av en arbetsgivare som inte på ett tillfredsställande sätt fullgjort sin uppgiftsskyldighet, har motiverat en utvidgad besvärsmätt. Om taxeringen blivit oriktig på grund av att en obligatorisk kontrolluppgift, som avser inkomst av tjänst eller kapital, saknats eller varit felaktig, skall en ovillkorlig rätt till besvär i särskild ordning föreligga. Besvärsmätten skall alltså inte som f n vara beroende av att de nyss angivna speciella förutsättningarna är uppfyllda.

Även taxeringsintendenten skall få anföra besvär i särskild ordning, om taxeringen blivit oriktig på grund av att kontrolluppgift avseende inkomst av tjänst eller kapital varit felaktig eller inte avlämnats. Eftertaxeringsinstitutet, som annars är den vanliga metoden att i efterhand komma till rätta med för låga taxeringar, har inte ansetts lämpat för dessa fall där det bedömts finnas behov av att kunna rätta taxeringen utan något krav på att den skattskyldige skall ha lämnat en oriktig uppgift. Intendentens rätt att anföra besvär i särskild ordning till den skattskyldiges nackdel villkoras dock så att den skatt som undandragits inte får vara ringa. En sådan beloppsgräns införs nu dessutom när intendentens talan grundas på ett uppenbart förbiseende av skattemyndigheten. Detta innebär att det i fråga om rätten att anföra extraordinära besvär till den skattskyldiges nackdel uppställs samma krav om belopp som beträffande ansökan om eftertaxering.

De nya bestämmelserna skall tillämpas oavsett om allmän eller förenklad deklARATION har använts.

Straffrättsliga sanktioner

I skattebrottslagen införs en bestämmelse som innebär att en skattskyldig kan dömas för skattebedrägeri, om han och den som är skyldig att lämna en obligatorisk kontrolluppgift kommer överens om att kontrolluppgift skall lämnas till den skattskyldige men inte till skattemyndigheten eller att uppgiften till skattemyndigheten skall innehålla för lågt belopp. Förutsättningen för att den skattskyldige skall kunna dömas för skattebedrägeri för en sådan överenskommelse är att han i en förenklad självdeklARATION har intygat att hans inkomster överensstämmer med de uppgifter som han har fått och att han med anledning av den felaktiga eller inte avlämnade kontrolluppgiften påförts skatt med för lågt belopp. I subjektivt hänseende krävs direkt uppsåt.

Det högre krav på tillförlitliga kontrolluppgifter som måste gälla i systemet med förenklade deklARATIONER har föranlett att straffsanktionerna skärpts något för arbetsgivare, eller annan uppgiftsskyldig, som åsidosätter sin kontroll-

uppgiftsskyldighet. Straffbestämmelsen i 120 § taxeringslagen, som tidigare föreskrev böter för den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet underlåter att fullgöra kontrolluppgiftsskyldighet, skärps så att straffskalan utvidgas till att omfatta böter och fängelse i högst sex månader.

Administrativa sanktioner

Enligt nuvarande regler skall skattetillägg påföras och beräknas efter 20 % om den skattskyldige lämnat oriktig uppgift i fall då den oriktiga uppgiften har rättats eller kunnat rättas med ledning av bl a en obligatorisk kontrolluppgift som varit tillgänglig för taxeringsnämnden före utgången av taxeringsperioden. För just dessa fall har nu införts en undantagsbestämmelse, som innebär att något skattetillägg inte alls skall utgå, dock under förutsättning att den oriktiga uppgiften avser inkomst av tjänst eller kapital. Bestämmelsen inbegriper alla deklaranter oavsett vilken typ av deklARATION som använts.

Den nya bestämmelsen skall tillämpas redan fr o m 1985 års taxering såvitt avser oriktig uppgift i fråga om inkomst av tjänst. Vad avser oriktig uppgift i fråga om inkomst av kapital gäller bestämmelsen första gången vid 1989 års taxering.

Det kan noteras att man inte inför någon administrativ sanktionsregel gentemot arbetsgivare som inte fullgör sin uppgiftsskyldighet. Den frågan torde emellertid komma att tas upp i ett senare sammanhang.

Övriga frågor

Möjligheten att efter ansökan bevilja anstånd med att lämna deklARATION skall finnas också i systemet med förenklad självdeklARATION. En anmaning att lämna självdeklARATION får efterkommas genom en förenklad sådan. Om vidare en deklARATIONSSKYLDIG har lämnat en förenklad deklARATION utan att uppfylla förutsättningarna för en sådan, får han anmanas att komma in med en allmän självdeklARATION.

Vad gäller förseningsavgift har införts bl a en bestämmelse som säger att en skattskyldig som i rätt tid lämnar en förenklad självdeklARATION inte skall påföras förseningsavgift, även om han inte uppfyller förutsättningarna för en sådan deklARATION.

Höjningen av schablonavdraget under inkomst av tjänst skall beaktas redan vid uttaget av preliminär skatt. Avdraget skall emellertid återverka endast till hälften. Detta uppnås genom att skattetabellerna för preliminär A-skatt skall grundas på förutsättningen att den skattskyldige erhåller avdrag i inkomstslagen tjänst med 1 500 kr, dock högst 5 % av intäkten. I fråga om inkomst som inte ger rätt till schablonavdrag, d v s folkpension eller annan inkomst som inte anses som anställningsinkomst, skall däremot gälla att preliminär skatt skall tas ut utan hänsynstagande till schablonavdraget.

Genomförande och effekter

Den nya lagstiftningen skall tillämpas första gången i fråga om 1986 års inkomster och därmed 1987 års taxering. I ett par fall gäller dock som tidigare framgått särskilda regler. Ett undantag är att bestämmelsen om att skattetilllägg normalt inte skall påföras om rättelsen avser en oriktig uppgift beträffande inkomst av tjänst eller kapital, som omfattas av den obligatoriska kontrolluppgiftsskyldigheten, skall tillämpas redan vid 1985 års taxering såvitt gäller uppgift om inkomst av tjänst. Vidare skall den bestämmelsen tillämpas första gången vid 1989 års taxering i fråga om inkomst av kapital. Ett annat undantag är att uppgiftsskyldigheten för banker m fl beträffande ränteutbetalningar inte genomförs fullt ut förrän vid 1989 års taxering. Först då skall ifrågavarande kontrolluppgifter direkt ligga till grund för taxeringen av den som lämnar en förenklad självdeklaration. Detta återverkar i viss mån också på deklarationsförfarandet vid 1987 och 1988 års taxeringar.

Reformen är ägnad att leda till betydande rationaliseringseffekter. Bl a kommer merparten av de nuvarande felen i fråga om överföringar, summeringar och sammanställningar att försvinna och det mera rutinbetonade hanteringsarbetet, t ex registreringen av uppgifter, att underlättas. Resursbesparingarna bör enligt propositionen i första hand utnyttjas för att förverkliga riksdagens beslut i samband med den s k RS-reformen att avveckla fritidsgranskningen av självdeklarationer. Den bör också kunna resultera i en styrning av resurserna mot de svårkontrollerade deklARATIONERNA och för fördjupad granskning av dessa. Departementschefen ansåg vidare att riksskatteverket borde få i uppdrag att närmare utreda de administrativa konsekvenserna för skatteförvaltningen och därvid belysa hur rationaliseringsvinsterna skulle kunna användas. Verket har numera getts ett sådant uppdrag. Detta skall även omfatta en studie av effekterna av den ökade uppgiftsskyldigheten, som medför kostnader för både uppgiftslämnarna och skattemyndigheterna. För skatteförvaltningens del bedöms nyordningen i övrigt på förfarandesidan vara i stort sett kostnadsneutral.

Ändringarna i de materiella beskattningsreglerna uppges i propositionen leda till ett skattebortfall på uppemot 3,8 miljarder kronor. Merparten härav, eller 3,2 miljarder kronor, är en följd av att schablonavdraget under inkomst av tjänst höjs och att avdragsbegränsningen för arbetsresor slopas. Bortfallet begränsas dock av främst två omständigheter. För det första väntas kreditinstitutens utvidgade uppgiftsskyldighet leda till ökade skatteintäkter. Äldre undersökningar tyder på att inkomstförstärkningen kommer att överstiga 400 milj. kr per år. För det andra erhålls en mycket betydande förstärkning genom att basenheten för år 1986 inte skall räknas upp. Den uteblivna skattelättnad som detta ger upphov till har av riksrevisionsverket uppskattats till 2,8 miljarder kronor.

Redovisningskonsulten SRF är både rådgivare och samtalspartner.

Alla företag behöver en kompetent ekonomisk rådgivare. De som anlitar en Redovisningskonsult SRF får dessutom en kunnig samtalspartner med inriktning på framåtblickande och beslutsorienterad service.

Kunskap och engagemang.

Redovisningskonsulterna SRF har ett stort förtroende hos sina uppdragsgivare tack vare det personliga engagemang de visar. Med sin yrkeskompetens, breda kontaktyta och den aktuella informationsservicen från SRF:s kansli, har de möjlighet att hjälpa företag med små som stora problem.

Kvalificerad rådgivning.

Bakom sig har Redovisningskonsulten SRF ett kompetent kansli och tillgång till kvalificerade experter i företagsekonomi, skattefrågor, juridik, databehandling m m. Allt för att erbjuda sina klienter kunskap och service.

Därför svarar idag ca 700 Redovisningskonsulter SRF för ekonomiska och administrativa frågor åt 90 000 företag över hela landet och i de flesta branscher.

Vill du veta mer om SRF, kontakta kansliet. Så sänder vi trycksaken Goda Råd.

— företagarens nära rådgivare och samtalspartner.

SVERIGES REDOVISNINGSKONSULTERS FÖRBUND

Förbundsadress: Magasinsgatan 7 A, Box 143, 791 23 FALUN Tfn 023-181 30.